

GUVERNANȚA CORPORATIVĂ A ÎNTREPRINDERILOR PUBLICE (II)

Gabriel TIȚA-NICOLESCU

Abstract

This article deals with the corporate governance of the public enterprises in Romania and the principles of this type of management are compulsory, according to the law, only in this segment of the national economy (with two exceptions, namely referring to crediting and insurance entities); the implementation of the principles of the corporate governance in the domestic private companies in the capital market is the subject matter of transactional companies (capital market law), whereas the corporate governance of the companies not listed on the stock exchange shall be at the free will of their shareholders. Obviously, we will mainly focus on the legal matters and not on matters related to economics.

Therefore, we will deal hereunder with a certain category of companies, namely those companies organized as public enterprises or the so-called „state-owned companies”. The basic idea underlying our approach to such companies – and which will be elaborated on in this article – is grounded on the fact that they are under a particular, special regulation, derogatory from the common law; in other words, in terms of state-owned companies, besides or in addition to what we know from Law no 31/1990, which is the general legal framework for all companies acting as legal entities with judicial personality in Romania, there is another legislation. However, in fact, although we have a regulating framework specially passed by law makers in this matter, things are not so different. Or, they are different, but only in terms of a certain level of company life, namely the level referring to the managing bodies of such companies (appointing, evaluating, dismissing, paying of the members etc.), where actual derogatory rules are implemented in order to protect the shareholders; otherwise, the provisions of Law no. 31/1990 shall be applied to state-owned companies as well.

Keywords: *corporate governance of the public enterprises, corporate governance, public enterprises, state-owned company.*

3.14. Directorii societății. În cazul societăților administrate potrivit sistemului unitar, consiliul de administrație delegă conducerea societății unuia sau mai multor directori, numindu-l pe unul dintre ei director general. Așadar, spre deosebire de legea societăților¹, în cadrul societăților întreprinderi publice, dele-

¹ Potrivit art. 143 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, consiliul de administrație *poate* delega conducerea societății unuia sau mai multor directori, numind pe unul dintre ei director general.

garea conducerii este *obligatorie*; în practică, delegarea se face fie către o singură persoană (care va dobândi și calitatea de director general), fie, în cazul societăților mari, către mai multe persoane, care vor avea, fiecare, calitatea de director. Reamintim însă faptul că directorii desemnați în cadrul sistemului unitar de administrare se deosebesc de membri directoratului din cadrul sistemului dualist de administrare.

Trebuie însă precizat faptul că legea specială instituie o interdicție expresă cu privire la cumulul calităților de președinte CA / director general, în sensul că președintele consiliului de administrație al societății *nu* poate fi numit și director general. Aceasta este o altă derogare importantă de la dispozițiile Legii nr. 31/1990, unde cele două funcții pot fi cumulate de aceeași persoană (art. 143 alin. 3 din Legea societăților).

Directorii pot fi numiți din afara consiliului de administrație sau dintre administratori, în acest ultim caz, ei devenind administratori *executivi*; prin urmare, ceilalți membri ai consiliului de administrație (cei care nu au calitatea de directori), vor fi administratori *neexecutivi*.

Directorii, indiferent dacă sunt selectați din cadrul consiliului de administrație sau din afara acestuia, sunt numiți de consiliul de administrație, la recomandarea comitetului de nominalizare, în urma unei proceduri de selecție pentru poziția respectivă, ce se va desfășura, în mod firesc, după numirea membrilor consiliului de administrație. Procedura de selecție, evaluare și desemnare este aceeași cu cea instituită de legea guvernantei corporative pentru membrii consiliului de administrație, procedură despre care am vorbit deja în episodul anterior. Unul dintre criteriile de selecție va fi însă *experiența* relevantă în consultanță în management sau în activitatea de conducere a unor întreprinderi publice ori chiar din cadrul unor societăți din sectorul privat.

Anunțul privind selecția directorilor se publică prin grija președintelui consiliului de administrație, cu cel puțin 30 de zile înainte de data-limită pentru depunerea candidaturilor, în cel puțin două ziare economice și/sau financiare de largă răspândire și pe pagina de internet a întreprinderii publice ; anunțul va cuprinde și condițiile care trebuie să fie întrunite de candidați și criteriile de evaluare a acestora. Numirea directorilor se va face prin selectarea candidaților din lista scurtă.

În caz de vacanță a unuia sau mai multor posturi de directori, consiliul de administrație va declanșa o nouă procedură de selecție în termen de 30 de zile de la vacantare, urmând ca procedura să se finalizeze în termen de cel mult 150 zile de la declanșarea acesteia. În cazul în care au fost delegate atribuții de conducere către directori, iar postul/posturile de director rămâne/rămân vacant/vacante, consiliul de administrație poate desemna un director *provizoriu* până la finalizarea procedurii de selecție. Durata mandatului este de 4 luni, cu posibilitatea prelungirii acestuia, pentru motive temeinice, până la maximum 6 luni.

Ca și în cazul membrilor consiliului de administrație, lista directorilor și CV-urile acestora vor fi publicate, prin grija președintelui consiliului de administrație, pe pagina de internet a întreprinderii publice, pe întreaga durată a mandatului acestora.

Legea guvernanței corporative mai prevede și faptul că directorul financiar al societății întreprindere publică va fi selectat întotdeauna conform procedurii speciale, chiar și în cazul în care acestuia nu îi sunt delegate atribuții de conducere de către consiliul de administrație.

Toate precizările în prima parte a articolului referitoare *aprobarea* componentei de administrare a planului de administrare (întocmită de către membrii consiliului de administrație) se vor aplica *mutatis mutandis* și în cazul directorilor, cu precizarea că aceștia vor întocmi componenta de management.

Evaluarea activității directorilor se face anual de către consiliul de administrație și vizează atât execuția contractului de mandat, cât și a componentei de management a planului de administrare. Raportul de evaluare se publică pe pagina de internet a autorității publice tutelare, la data de 31 mai a anului următor celui pentru care se efectuează evaluarea.

Directorii pot fi *revocați* de către consiliul de administrație, în condițiile stabilite prin contractul de mandat, cu precizarea că, în cazul în care revocarea survine fără justă cauză, directorul este îndreptățit la plata unor daune-interese, potrivit contractului de mandat. De asemenea, ca și în cazul administratorilor, în situația în care, din motive imputabile, directorii nu își îndeplinesc indicatorii de performanță stabiliți prin contractele de mandat, consiliul de administrație îi va putea revoca din funcție (în opinia noastră, fără posibilitatea de a cere plata de daune-interese). În acest ultim caz, consiliul de administrație va demara și finaliza o nouă procedură de ocupare a posturilor de director, cu respectarea termenelor despre care am făcut vorbire la vacantarea membrilor consiliului de administrație. Directorii revocați nu mai pot candida timp de 5 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii pentru funcții similare.

3.15. Sistemul dualist de administrare. Sistemul dualist de administrare, așa cum este reglementat acesta de Legea nr. 31/1990, presupune existența, în cadrul societății, a două organe colegiale de conducere, respectiv, consiliul de supraveghere și directoratul. Desigur, și în acest caz, organul suprem de deliberare și decizie este adunarea generală a acționarilor, ca în cazul oricărei alte societăți pe acțiuni.

În cazul societăților întreprinderi publice administrate potrivit sistemului dualist, consiliul de supraveghere trebuie să aibă un număr impar de membri, cuprins între 5 și 9. Directoratul va avea un număr, de asemenea, impar de membri, cuprins între 3 și 7.

Potrivit regulii generale, membrii consiliului de supraveghere sunt desemnați de către adunarea generală ordinară a acționarilor iar membrii directoratului sunt desemnați de către consiliul de supraveghere.

Toată procedura expusă în prima parte a articolului (în cadrul sistemului unitar) cu privire la selecția, evaluarea și propunerea candidaților, precum și la desemnarea membrilor consiliului de administrație și la aprobarea contractelor de mandat ale acestora de către adunarea generală a acționarilor se aplică, în mod corespunzător, și în cazul membrilor consiliului de supraveghere din sistemul dualist. De asemenea, în cazul membrilor directoratului din cadrul sistemului dualist, vor fi aplicabile, în mod corespunzător, toate procedurile de selecție la care am făcut referire cu ocazia alegerii directorilor în cadrul sistemului unitar; în acest caz însă, procedura de selecție a membrilor directoratului va fi efectuată de către consiliul de supraveghere.

Vor fi aplicabile și dispozițiile legale referitoare la planul de administrare, cu precizarea că, deși vom avea aceleași două componente, acestea vor fi propuse de către consiliul de supraveghere (pentru componenta de administrare), respectiv, de către directorat (pentru componenta de management). Planul de administrare în sine va urma aceleași proceduri de aprobare de către adunarea generală a acționarilor, urmând a fi parcurse aceleași runde de negociere.

Evaluarea membrilor directoratului va fi identică cu procedura de evaluare a activității directorilor din sistemul unitar, cu precizarea că această evaluare va fi făcută de către consiliul de supraveghere, iar nu de către consiliul de administrație (care nu există în sistemul dualist).

3.16. Alegerea membrilor organelor de conducere prin metoda votului cumulativ. După cum ne reamintim, Legea nr. 31/1990 privind societățile nu prevede procedura de alegere a membrilor consiliului de administrație prin metoda votului cumulativ, însă aceasta este reglementată de Legea nr. 297/2004 privind piața de capital, ceea ce înseamnă că este aplicabilă societăților tranzacționate. Potrivit art. 235 din legea pieței de capital, membrii consiliului de administrație al societăților admise la tranzacționare pe o piață reglementată *pot* fi aleși prin metoda votului cumulativ; așadar, utilizarea votului cumulativ este facultativă în cazul acestor societăți. Totuși, prin excepție, la cererea unui acționar semnificativ (acționar care deține cel puțin 10 % din capitalul social), alegerea pe baza acestei metode va fi *obligatorie*, urmând ca administrarea societății se fie asigurată de un consiliu de administrație format din cel puțin 5 membri. Subliniem însă, pentru evitarea oricăror confuzii, că aceste precizări sunt aplicabile strict în cazul societăților tranzacționate pe o piață de capital; le-am readus însă în discuție, tocmai pentru o abordare mai facilă a conceptului în cadrul guvernantei corporative.

Așadar, revenind la problematica prezentului articol, să vedem care sunt dispozițiile legale aplicabile în materia votului cumulativ în cazul societăților întreprinderi publice.

Aspectele în discuție sunt reglementate de dispozițiile art. 32 din legea guvernantei corporative, text de lege care stabilește procedura votului cumulativ în cazul tuturor societăților întreprinderi publice, fie că acestea sunt administrate în sistem unitar (caz în care votul cumulativ va fi folosit pentru alegerea membrilor consiliului de administrație), fie în sistem dualist (când votul cumulativ va fi folosit pentru alegerea membrilor consiliului de supraveghere). De asemenea, trebuie precizat și faptul că aceste dispoziții reprezintă norma juridică general incidentă în cazul tuturor societăților întreprinderi publice, însă numai dacă o astfel de societate *nu* este tranzacționată; în acest ultim caz, adică atunci când avem de-a face cu o societate întreprindere publică ale cărei acțiuni sunt tranzacționate pe o piață de capital, se vor aplica cu prioritate prevederile legii pieței de capital, iar nu cele ale legii guvernantei corporative. Mai mult, în completare, unei societăți întreprinderi publice tranzacționate i se vor aplica și toate celelalte reglementări speciale adoptate de ASF (și CNVM) în materia pieței de capital. Cu alte cuvinte, așa cum spuneam și cu altă ocazie, societățile tranzacționate beneficiază întotdeauna de o reglementare legală specială, care este derogatorie de la orice alte acte normative, inclusiv de la prevederile Legii nr. 31/1990 și iată, în cazul nostru, de la cele ale O.U.G. nr. 109/2011; desigur, legislația pieței de capital aplicabilă unor astfel de societăți reprezintă norma juridică specială, urmând ca legea societăților sau legea guvernantei corporative, să reprezinte norma juridică generală (*generalia specialibus derogant*).

Potrivit legii guvernantei corporative, adunarea generală a acționarilor având pe ordinea de zi alegerea membrilor consiliului de administrație sau ai consiliului de supraveghere prin aplicarea metodei votului cumulativ se va convoca de către consiliul de administrație sau de către directorat, la cererea acționarilor reprezentând, individual sau împreună, cel puțin 5% din capitalul social subscris și vărsat. O primă observație este cea legată de cel care are inițiativa convocării, în sensul că, spre deosebire de prevederile Legii nr. 31/1990 și chiar ale Legii nr. 297/2004 (unde convocarea poate fi făcută și la inițiativa consiliului de administrație, urmând ca, desigur, adunarea generală să aprobe sau nu, în cadrul ședinței, utilizarea votului cumulativ), în cazul societăților întreprinderi publice, inițiativa o poate avea doar un acționar sau un grup de acționari care dețin cel puțin 5 % din capitalul social. A doua discuție o vom face cu privire la procent, urmând a observa că, în fapt, nu avem o derogare propriu-zisă în materia guvernantei corporative, dat fiind că, oricum, legea societăților conferă dreptul acționarului (sau acționarilor) care dețin 5 % din capitalul social de cere convocarea adunării generale și de a propune ordinea de zi (art. 119 alin. 1 Legea nr. 31/1990). Trebuie reamintit aici că, în caz de refuz, convocarea adunării generale a acționarilor va fi făcută de instanță, care, potrivit regulilor generale (cuprinse în legea societăților) va stabili ordinea de zi (în cazul nostru, alegerea membrilor organelor de conducere prin metoda votului cumulativ), precum și persoana care

va prezida ședința (de regulă, aceasta persoană este cea care a cerut convocarea). În fine, trebuie spus că, în cadrul ședinței adunării generale, urmează să se aprobe sau nu, cu majoritatea prevăzută de lege, aplicarea votului cumulativ, astfel că, în fapt, dacă nu se va aproba, acest vot nu se va aplica.

Lucrurile stau cu totul altfel însă, atunci când cererea de convocare a adunării generale vine din partea unui acționar care deține mai mult de 10% din capitalul social al societății întreprindere publică, caz în care aplicarea metodei votului cumulativ este *obligatorie*. Practic, în acest caz, adunarea generală convocată în acest scop nu va mai putea pune în discuție modul de alegere a membrilor organelor de conducere (cum se va întâmpla în prima situație, când cererea este făcută de acționarii care dețin cel puțin 5 % din capitalul social), urmând ca, obligatoriu, acesta să fie ales prin metoda votului cumulativ, iar nu prin metoda „clasică”. A se observa aici și faptul că, spre deosebire de prima ipoteză, este necesar ca un *singur* acționar (iar nu unul sau mai mulți, împreună) să dețină *mai mult* (iar nu cel puțin) de 10% din capitalul social.

În toate situațiile însă, indiferent de cine cere convocarea (acționarii sau consiliul de administrație ori, după caz, directoratul) legea acordă dreptul oricărui acționar, indiferent de cota de participare, de a propune, în scris, consiliului de administrație sau directoratului, aplicarea metodei votului cumulativ. Această propunere poate fi făcută doar într-un termen de 15 zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea a IV-a, a convocatorului adunării generale a acționarilor ce are pe ordinea de zi alegerea membrilor consiliului de administrație sau ai consiliului de supraveghere. Avem în vedere, așadar, în acest caz, ipoteza în care adunarea generală este convocată pentru alegerea membrilor organelor de conducere, însă în convocator nu se precizează faptul că acești membri vor fi aleși prin metoda votului cumulativ.

În concret, prin metoda votului cumulativ, fiecare acționar are dreptul de a-și atribui voturile cumulate uneia sau mai multor persoane propuse pentru a fi alese ca membri în consiliul de administrație sau în consiliul de supraveghere. Voturile cumulate se obțin în urma înmulțirii voturilor deținute de către orice acționar, potrivit participării la capitalul social, cu numărul membrilor ce urmează să formeze consiliul de administrație sau, după caz, consiliul de supraveghere. Acționarii pot acorda toate voturile cumulate unui singur candidat sau mai multor candidați prin menționarea, pe buletinul de vot, în dreptul fiecărui candidat, a numărului de voturi acordate. Persoanele care au obținut *cele mai multe voturi cumulate* în cadrul adunării generale a acționarilor vor forma consiliul de administrație sau consiliul de supraveghere. În situația în care două sau mai multe persoane propuse obțin același număr de voturi cumulate, este declarată aleasă persoana care a fost votată de un număr mai mare de acționari, iar în caz de balotaj și ca urmare a acestui criteriu (adică în situația în care două sau mai multe persoane propuse obțin *același* număr de voturi cumulate, exprimate de *același*

număr de acționari), adunarea generală a acționarilor va decide noi criterii de departajare.

Așadar, cu privire la derularea efectivă a procedurii votului cumulativ, nu avem prea multe deosebiri față de „dreptul comun”, al pieței de capital. Deosebiri avem însă cu privire la membrii în funcție.

Astfel, în situația aplicării metodei votului cumulativ, membrii consiliului de administrație sau ai consiliului de supraveghere *în funcție* la data adunării generale vor fi înscrși pe lista candidaților pentru alegerea membrilor consiliului de administrație sau ai consiliului de supraveghere alături de candidații propuși de către acționari, urmând ca toți candidații înscrși în lista de candidaturi să fie supuși votului acționarilor în cadrul adunării generale a acționarilor. Dacă membrii în funcție sunt reconfirmați prin votul cumulativ, durata mandatului acestora va continua, așa cum a fost stabilit prin hotărârea adunării generale anterioare, prin care au fost numiți. Dacă membrii în funcție nu sunt reconfirmați prin votul cumulativ, aceștia sunt considerați *revocați* din funcție prin însăși hotărârea adunării generale (revocare care nu va fi însă considerată fără justă cauză, astfel că societatea nu va fi putea fi obligată la plata de daune-interese).

3.17. Remunerația membrilor organelor de conducere. Considerații prealabile. Legea instituie anumite criterii speciale privind stabilirea cuantumului remunerației membrilor consiliului de administrație (sau, după caz, a membrilor consiliului de supraveghere) și a directorilor (sau, după caz, a membrilor directoratului), având în vedere faptul că vorbim despre întreprinderi publice, în care transparența și eficiența utilizării banului public trebuie să primeze. În scopul asigurării acestei transparențe, remunerația și beneficiile oferite administratorilor și directorilor în cadrul sistemului unitar, respectiv membrilor consiliului de supraveghere și membrilor directoratului, în cazul sistemului dualist, vor fi *consemnate* în situațiile financiare anuale și în raportul anual al comitetului de nominalizare și remunerare, consiliului de administrație sau consiliului de supraveghere și vor fi făcute *publice* pe pagina de internet a societății, prin grija președintelui consiliului de administrație sau al consiliului de supraveghere.

3.18. Remunerația membrilor consiliului de administrație și ai consiliului de supraveghere. În primul rând, reținem că, întocmai ca în cazul oricăror societăți pe acțiuni, remunerația membrilor consiliului de administrație și ai consiliului de supraveghere este stabilită de adunarea generală a acționarilor, mai exact de adunarea generală ordinară (art. 111 alin. 2 lit. c) din Legea nr. 31/900), astfel că, sub aspectul competenței, nu avem derogări de la dreptul comun (societățile private).

Derogările importante le regăsim însă în ceea ce privește stabilirea concretă a cuantumului indemnizației de conducere, dat fiind că, în cazul societăților private,

indemnizațiile administratorilor nu sunt supuse niciunei limitări, niciunei interdicții și, în general, niciunui criteriu legal de stabilire a cuantumului acestora (aceste chestiuni fiind lăsate la libertatea deplină a asociațiilor / acționarilor). În schimb, în cazul societăților întreprinderi publice, remunerația este stabilită dintr-o sumă fixă lunară (indemnizație fixă), precum și dintr-o sumă variabilă (indemnizație variabilă sau componentă variabilă). *Remunerația fixă* este stabilită în funcție de salariul mediu brut lunar și este mai mare în cazul membrilor executivi ai organelor de conducere (maximum de șase ori salariul mediu brut lunar) decât în cazul celor neexecutivi (maximum de două ori). *Componenta variabilă* se stabilește pe baza unor indicatori de performanță financiari și nefinanciari negociați și aprobați de adunarea generală a acționarilor, acești indicatori fiind diferiți, de asemenea, în cazul administratorilor executivi și a celor neexecutivi, cu precizarea că, în cazul membrilor neexecutivi, cuantumul componentei variabile nu poate depăși maximum 12 indemnizații fixe lunare; în cazul administratorilor executivi, legea nu impune o astfel de limitare a componentei variabile.

3.19. Remunerația directorilor și a membrilor directoratului. În cazul directorilor, nu avem, de asemenea, derogări, în ceea ce privește competența stabilirii indemnizației acestora, astfel că, potrivit Legii societăților, această chestiune cade în sarcina consiliului de administrație (art. 142 alin. 2 lit. c) din Legea nr. 31/1990). În schimb, spre deosebire de societățile private, și cuantumul indemnizației directorilor societăților întreprinderi publice, este supus criteriilor impuse de legea guvernantei corporative. Un prim criteriu este cel referitor la indemnizația *fixă* lunară, care se va stabili în limitele prevăzute pentru administratorii executivi (despre care am vorbit la paragraful anterior). Al doilea criteriu are în vedere componenta *variabilă*, care poate consta într-o cotă de participare la profitul net al societății, acordarea de acțiuni, stock-options sau o schemă echivalentă, o schemă de pensii sau o altă formă de remunerare pe baza indicatorilor de performanță. În fine (însă la fel de important), al treilea criteriu are în vedere ambele componente (fixă și variabilă) și *limitează* remunerația directorilor la nivelul remunerației stabilit pentru membrii executivi ai consiliului de administrație, iar, pentru evitarea oricăror confuzii, legea stipulează expres și faptul că aceasta este *unica* formă de remunerație pentru directorii care îndeplinesc și calitatea de administratori.

În fine, în cazul membrilor directoratului din cadrul sistemului dualist de administrare, remunerația acestora va stabilită de consiliul de supraveghere, conform aceluiași criterii și limitări prevăzute de lege în cazul directorilor din sistemul unitar, despre care am vorbit mai sus.

3.20. Auditul statutar și auditul intern. Situațiile financiare ale întreprinderilor publice sunt supuse auditului financiar, atât cel statutar, cât și intern. După cum știm, Legea nr. 31/1990 impune auditul financiar al societăților doar în cazul

societăților pe acțiuni administrate în sistem dualist; în schimb, societățile întreprinderile publice vor fi *obligate* în toate cazurile la auditarea situațiilor financiare, indiferent de sistemul de administrare.

Auditul statutar se efectuează de către auditori statutari, persoane fizice sau juridice autorizate în condițiile legii speciale a profesiei de auditor. Auditorii statutari sunt *independenți* față de societate și sunt numiți înainte de încheierea exercițiului financiar de către adunarea generală a acționarilor, pentru o perioadă de minimum 3 ani, adică pentru aceeași perioadă pentru care sunt desemnați cenzorii societății, potrivit Legii nr. 31/1990. Precizarea care se impune însă, în ceea ce privește desemnarea auditorilor statutari, este aceea că, spre deosebire de societățile „private”, în cazul societăților întreprinderi publice, serviciile auditorului statutar se contractează în conformitate cu prevederile legislației în materie de atribuire a contractelor de achiziție publică (în prezent, Legea nr. 98/2016).

Auditul intern al societăților întreprinderi publice se efectuează de către auditori angajați de societate, care se află în *subordinea* conducerii societății și care raportează direct consiliului de administrație. Precizarea și derogarea importantă care trebuie reținută, de asemenea, aici, este că activitatea de audit financiar intern va fi supusă legislației speciale a auditului intern al instituțiilor publice (în prezent, Legea nr. 672/2002), iar nu dispozițiilor Legii nr. 31/1990 referitoare la cenzori și auditori.

3.21. Protecția acționarilor minoritari. Deși legea guvernanței corporative reglementează această problematică într-o secțiune distinctă, denumită „Protecția acționarilor minoritari”, în fapt, este vorba mai degrabă, despre dreptul de informare al acționarilor, în general, iar nu despre vreo protecție specială. În aceeași măsură, secțiunea în discuție vizează, în fapt, și o informare a publicului (neacționar), mai ales că astfel de obligații nu le regăsim decât în cazul societăților tranzacționate, or, scopul legii guvernanței corporative este de a asigura o informare a publicului și în cazul societăților de stat netranzacționate. Practic, legea specială nu aduce nimic nou în materie de „protecție” propriu-zisă a acționarilor minoritari, față de legea societăților (care, la rândul său, de altfel, nu cuprinde, de asemenea, nimic particular sub acest aspect), ci nu face altceva decât să reitereze anumite reguli de publicitate și transparență care să asigure o informare deplină a tuturor acționarilor, inclusiv a celor minoritari, dar și a publicului. Credem însă că, cu atât mai mult în cazul societăților întreprinderi publice, în care statul sau o unitate administrativ-teritorială este acționar majoritar, era absolut necesară o reglementare aparte care să confere, în mod real, o protecție efectivă acționarilor minoritari. Desigur, de o astfel de protecție beneficiază acționarii minoritari în societățile de stat și controlate de stat care sunt tranzacționate pe o piață de capital, întrucât, în atare ipoteză, potrivit art. 26 din Legea guvernanței corporative, se vor aplica și prevederile din legislația specifică a pieței de capital. Or, Legea nr. 297/2004

privind piața de capital și, mai cu seamă, reglementările A.S.F., cuprind, spre deosebire de Legea nr. 31/1990, dispoziții menite să protejeze efectiv și concret drepturile micilor acționari².

Dar să vedem, în concret, care sunt aceste reglementări „speciale” din O.U.G. nr. 109/2011 care vizează protecția acționarilor minoritari.

În primul rând, reținem faptul că societatea întreprindere publică trebuie să dețină o pagină proprie de internet, prin intermediul căreia să permită accesul acționarilor și al publicului, după caz, la documentele și informațiile a căror publicitate este prevăzută de lege. Apoi, potrivit legii guvernantei corporative, cu cel puțin 30 de zile înainte de data adunării generale și până la data desfășurării acesteia, societatea trebuie să publice pe pagina proprie de internet convocatorul adunării, precum și documentele care urmează a fi prezentate acționarilor în cadrul adunării generale a acționarilor (accesul la aceste informații va putea fi însă limitat, în mod excepțional). În fine, convocatorul adunării generale trebuie să cuprindă descrierea precisă a procedurilor care trebuie respectate de acționari pentru a putea vota. Observăm însă că aceste trei obligații ale societății, legate de postarea unor informații pe pagina de internet nu sunt, în realitate, cu nimic inedite, aceleași obligații (fără sancțiuni) fiind impuse și de Legea nr. 31/1990³. Chestiunea de esență în materia societăților despre care vorbim aici este legată de sancțiunea specifică, plecând de pildă, de la ipoteza în care societatea nu are pagină de internet proprie sau, dacă, deși are o astfel de pagină, nu publică informațiile de interes pentru acționari; întrebarea este legitimă și se pune mai ales în cazul în care nu vorbim despre o societate deținută public (tranzacționată), unde regulile emise pe piața de capital sunt mai drastice pe aceste chestiuni spre deosebire de reglementarea mai lejeră cuprinsă în Legea nr. 31/1990. Sub acest aspect reținem că o hotărâre a adunării generale adoptată cu nerespectarea acestor prevederi legate de postarea informațiilor pe pagina de internet este *anulabilă*, adică este lovită de nulitate relativă.

În rest, tot ceea ce este legat de condițiile de convocare și de publicare a convocatorului, de ținerea ședinței adunării generale, de adoptarea hotărârii, de publicarea acesteia și de posibilitatea de a fi atacată (inclusiv termene și condiții de atac, calitate procesuală activă etc.) rămân cele cuprinse în Legea nr. 31/1990 și, respectiv, în Legea nr. 297/2004 (pentru societățile tranzacționate), cu două precizări, care merită amintite, fiind, într-adevăr, diferite față de legea societăților.

Astfel, prima categorie de derogări veritabile se referă la *dreptul de vot*, și, în primul rând, la dreptul acționarului de a vota prin mijloace *electronice*, vot care nu este permis în cazul societăților, în general. Apoi, votul este permis întotdeauna

² De pildă, art. 207 din Legea nr. 297/2004.

³ Singura sancțiune este incidentă în cazul omisiunii postării pe pagina de internet a societății a datelor sale de identificare, potrivit art. 74 din Legea nr. 31/1990. Nu am auzit însă, până acum, despre o astfel de contravenție constatată și sancționată, în practică, de organele abilitate.

prin *corespondență*, spre deosebire de Legea nr. 31/1990, unde acest lucru este permis numai în anumite situații și numai atunci când actul constitutiv permite acest lucru. În fine, acționarii pot vota *înainte* de adunarea generală (desigur, prin corespondență sau prin mijloace electronice, exprimarea votului la acest moment făcând imposibil votul personal), cu precizarea că formularele de vot prin corespondență vor fi depuse de către acționari cu cel puțin 48 de ore înainte de adunarea generală. Potrivit legii guvernantei corporative, societățile întreprinderi publice au obligația de a crea toate aceste condiții derogatorii pentru exercitarea dreptului de vot al acționarilor. Votul prin mijloace electronice și votul prin corespondență nu pot fi condiționate decât de cerințe necesare asigurării identificării acționarilor și securității comunicării electronice și numai în măsura în care sunt proporționale cu realizarea acestor obiective.

A doua derogare veritabilă apare în ceea ce privește condițiile de *reprezentare* în cadrul ședinței adunării generale. În primul rând, reținem că împuterniciții pot fi desemnați de către acționari pentru a participa și vota la ședințele adunării generale, ca și în cazul votului, tot prin mijloace *electronice*. Apoi, prin derogare de la prevederile art. 125 alin. (3) din Legea nr. 31/1990, nu este necesară depunerea procurii *înainte* de data ședinței adunării generale a acționarilor, derogarea fiind importantă, întrucât, potrivit legii societăților, în cazul în care procurile nu sunt depuse cu cel puțin 48 de ore înainte de ședință, împuterniciții respectivi nu pot vota în cadrul adunării.

3.22. Transparență. Obligații de raportare. Pentru asigurarea unei transparențe depline a cheltuirii banului public, precum și pentru informarea corectă a acționarilor (mai cu seamă a acționarilor minoritari), societatea întreprindere publică este obligată să publice anumite informații pe pagina proprie de internet; vorbim aici, așa cum am arătat, în primul rând, despre raportul anual cu privire la remunerațiile și alte avantaje acordate membrilor organelor de conducere. Apoi, societatea trebuie să mai publice și alte informații, sau documente, enumerate expres de legea guvernantei corporative. Responsabilitatea publicării acestor informații cade în grija președintelui consiliului de administrație sau, după caz, al consiliului de supraveghere.

Informațiile obligatorii care trebuie publicate sunt următoarele:

a) Hotărârile adunărilor generale ale acționarilor.

Aceste hotărâri vor fi publicate pe pagina de internet, indiferent dacă sunt ordinare sau extraordinare și indiferent de obiectul acestora, în termen de 48 de ore de la data adunării. Această publicare nu va înlătura însă obligația societății de a publica hotărârile respective în registrul comerțului, Monitorul Oficial sau, pentru societățile tranzacționate, pe site-ul A.S.F. (de altfel, anumite obligații de raportare și de publicare a unor hotărâri ale adunării generale a acționarilor sunt prevăzute de legislația pieței de capital pentru societățile tranzacționate).

b) Informații privind situația financiară și activitatea societății.

În primul rând, reținem că sunt supuse publicării situațiile financiare anuale. După cum știm, în funcție de volumul cifrei de afaceri a societății dar și de alte criterii, se întocmesc, anual, anumite situații financiare, respectiv, bilanțul, contul de profit de pierderi, etc. Aceste situații financiare sunt supuse aprobării adunării generale ordinare a acționarilor. Ca și hotărârile adunărilor generale, și aceste situații financiare vor fi publicate pe pagina de internet în termen de 48 de ore de la aprobarea lor, lucru care nu va înlătura însă obligația de publicare în registrul comerțului sau pe site-ul A.S.F., și nici obligația de depunere a acestora la administrația financiară.

De asemenea, vor fi supuse publicării pe pagina de internet a societății și raportările contabile semestriale, în termen de 45 de zile de la încheierea fiecărui semestru, precum și raportul de audit întocmit anual de către auditorii societății.

În ceea ce privește activitatea societății, vor fi publicate toate rapoartele consiliului de administrație sau, după caz, ale consiliului de supraveghere. În mod special, consiliul de administrație sau, după caz, consiliul de supraveghere va elabora și va publica pe pagina de internet un raport anual privind activitatea întreprinderii publice, nu mai târziu de data de 31 mai a anului următor celui cu privire la care se raportează.

Mai trebuie precizat și faptul că toate aceste informații, respectiv, situațiile financiare anuale și raportările contabile semestriale, rapoartele consiliului de administrație sau, după caz, ale consiliului de supraveghere și raportul de audit anual, trebuie păstrate pe pagina de internet a societății pe o perioadă de cel puțin 3 ani.

c) Date referitoare la membrii organelor de conducere.

În realizarea acestei obligații de transparență, societatea va publica pe pagina de internet lista administratorilor și a directorilor. De asemenea, vor fi publicate CV-urile membrilor consiliului de administrație și ale directorilor sau, după caz, ale membrilor consiliului de supraveghere și membrilor directoratului. În fine, societatea va publica pe website-ul propriu și nivelul remunerației tuturor membrilor organelor de conducere.

d) Codul de etică.

Acest document va fi publicat pe pagina de internet în 48 de ore de la adoptarea sa. În cazul modificării sau revizuirii acestuia, codul de etică la zi va fi postat până la data de 31 mai a fiecărui an.

3.23. Aprobarea unor tranzacții. Pentru evitarea și înlăturarea oricăror suspiciuni de afectare a intereselor legitime ale societății întreprindere publică, în cazul unor tranzacții – pe care legea le consideră expuse, *de plano*, acestui risc –, sunt instituite anumite cerințe specifice. Ca regulă, aceste cerințe impun obținerea unei *aprobări* a adunării generale a acționarilor sau, după caz, a consiliului de administrație sau de supraveghere ori cel puțin o *informare* a acționarilor.

Tranzacțiile vizate sunt cele care au ca obiect acte juridice încheiate de societate cu membrii organelor de conducere, cu acționarii și cu angajații sau cu rudele acestora.

Astfel, legea cere *aprobarea* adunării generale a acționarilor, în cazul oricărei tranzacții care are, individual sau într-o serie, fie o valoare mai mare de 10% din valoarea activelor nete ale societății, fie o valoare mai mare de 10% din cifra de afaceri a societății, dacă sunt încheiate cu administratorii ori directorii sau, după caz, cu membrii consiliului de supraveghere ori ai directoratului, cu angajații, cu acționarii care dețin controlul asupra societății sau cu o societate controlată de aceștia (procentul de 10% se va raporta la datele cuprinse în ultimele situații financiare auditate). De asemenea, aceeași aprobare se cere și în cazul tranzacțiilor încheiate cu soțul sau soția, rudele ori afinii până la gradul IV inclusiv ai acestor persoane, desigur, dacă valoarea tranzacției sau a tranzacțiilor depășește procentul de 10%. În ceea ce privește aprobarea, în opinia noastră, aceasta *nu* trebuie să fie *prealabilă* încheierii actului juridic vizat de textul de lege, date fiind dispozițiile legii speciale care nu prevăd expres acest lucru (așa cum o face, de pildă, art. 150 din Legea nr. 31/1990) precum și regula generală potrivit căreia orice mandat poate fi ratificat (art. 1.311 NCC). De asemenea, în lipsa unei cerințe exprese în legea guvernantei corporative (așa cum o face, de pildă, Legea nr. 31/1990, în art. 150 și 153/22), după părerea noastră, competența aprobării actului juridic cade în sarcina adunării generale *ordinare* a acționarilor (iar nu *extraordinare*). Credem, totuși, că sancțiunea neobținerii acestei aprobări este nulitatea relativă a actului juridic astfel încheiat, alături de posibilitatea societății de a cere daune-interese de la membrii organelor de conducere care au încheiat actele juridice fără aprobarea adunării generale.

A doua categorie de acte juridice are în vedere ipotezele în care valoarea tranzacției (tranzacțiilor) respective nu depășește procentul de 10%. În acest caz, se impune obligația de *informare* cu privire la încheierea acestor operațiuni încheiate cu persoanele în cauză, chiar dacă nu se mai cere o aprobare formală din partea adunării generale a acționarilor. Astfel, consiliul de administrație (sau, după caz, consiliul de supraveghere) are obligația de a informa acționarii despre o astfel de tranzacție, în cadrul primei adunări generale a acționarilor ce urmează încheierii actului juridic cu membrii organelor de conducere, acționarii, angajații sau rudele acestora. De asemenea, o astfel de informare (nu aprobare) este obligatorie și cu privire la orice act juridic încheiat cu o altă întreprindere publică ori cu autoritatea publică tutelară, dacă tranzacția are o valoare, individual sau într-o serie de tranzacții, de cel puțin echivalentul în lei a 100.000 euro. Este de observat însă faptul că legea nu impune o sancțiune pentru nerespectarea acestor informări.

În fine, dacă tranzacția este inițiată și încheiată de către directorul general al societății sau, după caz, de directoratul societății, acesta va supune aprobării consiliului de administrație (sau consiliului de supraveghere) orice tranzacție din

categoria celor prevăzute mai sus. În acest caz, condiția aprobării nu se mai raportează la un procent din valoarea activelor sau a cifrei de afaceri, ci strict la valoarea tranzacției, și anume atunci când actul juridic are, individual sau într-o serie de tranzacții, o valoare de cel puțin echivalentul în lei a 50.000 de euro. În acest caz, consiliul de administrație sau de supraveghere poate dispune efectuarea unei expertize independente, pentru a verifica dacă tranzacția este corectă în raport cu ofertele de același tip existente pe piață. Și în cazul încălcării acestei obligații, societatea are la îndemână o acțiune în răspundere împotriva directorului respectiv, precum și o acțiune în anularea actului juridic încheiat fără aprobarea consiliului de administrație sau a consiliului de supraveghere.

În rapoartele semestriale și anuale ale consiliului de administrație sau, după caz, ale directoratului se vor menționa, într-un capitol special, actele juridice încheiate în condițiile despre care am vorbit mai sus, adică atât cele supuse aprobării cât și cele supuse obligației de informare ulterior încheierii acestora. În concret, se vor preciza următoarele elemente: părțile care au încheiat actul juridic, data încheierii și natura actului, descrierea obiectului acestuia, valoarea totală a actului juridic, creanțele reciproce, garanțiile constituite, termenele și modalitățile de plată, precum și alte elemente esențiale și semnificative în legătură cu aceste acte juridice, mai cu seamă, cele care au efecte asupra situației financiare a societății.

3.24. Anularea actelor frauduloase. Indiferent de eventuala existență (chiar prealabilă) a unei aprobări a actului juridic și indiferent de valoarea actului juridic, legea guvernantei corporative instituie și o anumită *prezumție* de conflict de interese între societate și anumite persoane cu care societatea încheie acte juridice, *prezumție* care atrage posibilitatea anulării acestor acte ca fiind făcute în fraudă societății. Și într-o atare situație, sancțiunea este *nulitatea relativă* a actului juridic încheiat, *prezumția* fiind instituită de art. 53 din legea guvernantei corporative și neputând fi acoperită nici prin aprobarea adunării generale a acționarilor dar nici prin informarea ulterioară a acționarilor (proceduri despre care am vorbit mai sus).

Trei condiții-premisă se impun a fi îndeplinite pentru incidența acestui caz de acțiune în anulare a actelor frauduloase, respectiv:

- Actul să fie făcut în fraudă intereselor societății întreprindere publică;
- Actul să fie încheiat de un membru al consiliului de administrație sau al consiliului de supraveghere, de un director sau, după caz, de un membru al directoratului; subliniem, așadar, faptul că este vorba despre o decizie luată de un *singur* membru al organelor de conducere, fără a consulta ceilalți membri ai organelor de conducere sau cu ignorarea opiniei acestora;
- Actul juridic să fie încheiat cu una dintre următoarele categorii de persoane:
 - o soțul, ascendenții sau descendenții aceluși membru al organului de conducere care a decis încheierea actului, cu rudele în linie colaterală sau cu afinii săi până la gradul IV inclusiv;

o administratorii ori directorii sau, după caz, cu membrii consiliului de supraveghere ori ai directoratului, cu angajații, cu acționarii care dețin controlul asupra societății sau cu o societate controlată, precum și cu soțul acestor persoane, cu ascendenții sau descendenții acestora, cu rudele în linie colaterală sau cu afinii până la gradul IV inclusiv ai acestora.

În ceea ce privește condițiile de exercitare a acțiunii în anulare, două aspecte speciale, derogatorii de la dreptul comun, trebuie reținute în această materie, și anume, *calitatea procesuală activă și termenul* în care poate fi exercitată această acțiune. Astfel, potrivit legii, poate introduce acțiunea în anulare a actului juridic prezumat fraudulos, orice acționar sau orice persoană desemnată de adunarea generală a acționarilor. Iar, în ceea ce privește termenul de introducere a acțiunii în anulare, acesta este de 6 luni de la data la care reclamantul a cunoscut faptul încheierii tranzacției, dar nu mai mult de 6 luni de la data aprobării de către adunarea generală a tranzacției. În opinia noastră, într-o astfel de ipoteză, societatea va putea cere și despăgubiri persoanelor vinovate, potrivit dispozițiilor generale ale legii societăților; nulitatea relativă a actului este, așadar, după părerea noastră, o sancțiune suplimentară și nu înlătură dreptul societății de a cere dezdăunări de la membrii organelor de conducere care au încheiat actele juridice în fraudă societății.

3.25. Sancțiuni. Legea stabilește sancțiuni contravenționale pentru nerespectarea prevederilor legale referitoare la guvernanța corporativă. Dintre faptele care atrag răspunderea contravențională, amintim doar pe cele mai importante, respectiv:

- Neîntocmirea scrisorii de așteptări și nepublicarea acesteia de către autoritatea publică tutelară,
- Nepublicarea anunțului privind selecția membrilor consiliului de administrație și a directorilor, sancțiune care poate fi aplicată atât autorității publice tutelare cât și consiliului de administrație,
- Nepublicarea politicii de remunerare de către consiliul de administrație,
- Nerespectarea dispozițiilor legale care asigură transparența întreprinderii publice sau nerespectarea obligațiilor de raportare.

Constatarea contravenției și aplicarea sancțiunii contravenționale se realizează de către persoanele împuternicite din cadrul Ministerului Finanțelor Publice.

Dacă prin actul de constatare a contravenției sunt prevăzute măsuri de remediere a situației, stabilindu-se și un termen în acest scop, neîndeplinirea măsurilor dispuse, în termenul stabilit, cu vinovăție, constituie contravenție și se sancționează cu amendă a cărei limită minimă și, respectiv, a cărei limită maximă sunt dublul limitelor amenzii prevăzute de lege pentru contravenția în legătură cu care s-au dispus măsuri de îndreptare.

4. Administrarea și conducerea regiilor autonome

4.1. Scurte considerații introductive. Ne-am ocupat, până acum, de societățile întreprinderi publice, urmând să analizăm, pe scurt, în cele ce urmează, și regiile autonome, abordând doar particularitățile acestui tip de persoană juridică, sub aspectul regulilor guvernantei corporative a întreprinderilor publice. Trebuie să observăm, încă de la început, faptul că, în cazul regiilor autonome, nu avem adunare generală a acționarilor, întrucât nu avem acționari, nu avem două sisteme de administrare (unitar și dualist), ci doar un singur sistem de conducere, cel clasic, bazat pe consiliu de administrație și, după caz, directori.

Practic, toate atribuțiile importante legate de procedura de desemnare și criteriile de stabilire și aprobare a remunerației administratorilor despre care am vorbit până acum în cazul societăților întreprinderi publice, vor fi transferate de la adunarea generală a acționarilor la autoritatea publică tutelară. Acesta este un aspect de esență pe care trebuie să-l avem în vedere încă de la început, întrucât doar astfel vom înțelege pe deplin diferențele de abordare legislativă a celor două categorii de întreprinderi publice, diferențe care, pe alocuri, sunt abia perceptibile; or, dacă vom reține rolul decisiv al autorității publice tutelare în cadrul regiilor autonome, vom reuși să evităm orice confuzii între acestea și societăți.

Este însă tot atât de adevărat că, în practică, este posibil ca, faptic, tot autoritatea publică tutelară să fie cea care va avea un cuvânt decisiv în procedura de desemnare și remunerare a administratorilor în cazul societăților, mai cu seamă, în cazul acelor societăți în care avem statul sau o unitate administrativ-teritorială ca acționar unic. Suntem tentați, inevitabil, să credem că autoritatea publică este cea care va decide în astfel de societăți, dat fiind că, potrivit legii, aceasta este competentă să desemneze reprezentanții statului sau ai unității administrative-teritoriale în adunarea generală a acționarilor societății. Or, o atare adunare a acționarilor, în ipoteza dată, este o ficțiune, pentru că, în realitate, singurul acționar va vota așa cum a fost mandatat de autoritatea publică tutelară. O astfel de percepție eronată este inerentă dar, în opinia noastră, nu și scuzabilă, pentru că, riguros juridic, vorbim despre două ipoteze distincte, două categorii de persoane juridice distincte, două autorități diferite; de aici derivă o serie întreagă de consecințe juridice, de asemenea, diferite.

4.2. Autoritatea publică tutelară. Așa cum am precizat și la începutul prezentei secțiuni, spre deosebire de societăți (unde autoritatea publică tutelară doar exercită, în numele statului sau al unității administrative-teritoriale, calitatea de acționar), în cazul regiilor autonome, întrucât nu putem vorbi despre o adunare generală, puterile autoritățile publice tutelare sunt semnificativ mai largi. Cu alte cuvinte, în cazul regiilor autonome, așa cum prevede în mod expres legea guvernantei corporative, autoritatea publică tutelară *coordonează*, are în *subordine* sau sub *autoritate* regia autonomă. Vom enumera în continuare competențele

autorității publice tutelare, pentru o mai bună delimitare a celor două categorii de întreprinderi publice – societăți și regii autonome – urmând ca despre acestea să mai amintim pe parcursul prezentei secțiuni. Astfel, autoritatea publică tutelară a regiei autonome:

a) întocmește scrisoarea de așteptări și o publică pe pagina proprie de internet pentru a fi luată la cunoștință de candidații la postul de administrator sau director aflați pe lista scurtă;

b) numește și revocă membrii consiliului de administrație;

c) negociază și aprobă indicatorii de performanță financiari și nefinanciari pentru consiliul de administrație;

d) încheie contractele de mandat cu administratorii;

e) monitorizează și evaluează performanța consiliului de administrație, pentru a se asigura, în numele statului sau al unității administrativ-teritoriale fondatoare, că sunt respectate principiile de eficiență economică și profitabilitate în funcționarea regiei autonome;

f) monitorizează și evaluează prin structurile de guvernanță corporativă proprii indicatorii de performanță financiari și nefinanciari cuprinși în anexa la contractul de mandat;

g) întocmește și publică pe pagina proprie de internet lista administratorilor în funcțiune de la regiile autonome.

4.3. Componenta consiliului de administrație. În ceea ce privește consiliul de administrație, regia autonomă este administrată de un consiliu de administrație format din 3-7 persoane. Consiliul de administrație este constituit din:

a) un reprezentant din cadrul Ministerului Finanțelor Publice, licențiat în științe economice sau juridice și cu experiență în domeniul economic, contabilitate, de audit, financiar sau juridic, de cel puțin 5 ani de la data obținerii diplomei de studii superioare;

b) un reprezentant al autorității publice tutelare, cu experiență de cel puțin 5 ani în domeniul de activitate al regiei autonome și/sau în activitatea de administrare de societăți ori regii autonome;

c) 1-5 persoane cu experiență în administrarea sau managementul unor regii autonome sau societăți, inclusiv societăți din sectorul privat. Aceste persoane nu pot fi funcționari publici sau alte categorii de personal din cadrul autorității publice tutelare sau al altor instituții publice.

Majoritatea membrilor consiliului de administrație este formată din administratori neexecutivi și independenți, condiția fiind similară celei impuse societăților despre care am vorbit.

Membrii consiliului de administrație nu pot face parte (întocmai ca la societățile de stat sau controlate de stat) din mai mult de 3 consilii de administrație ale întreprinderilor publice. Autoritatea publică tutelară poate stabili un număr

mai mic de consilii de administrație din care un membru desemnat al unei întreprinderi publice poate face parte.

În cadrul consiliului de administrație se constituie comitetul de audit, format din 3 administratori neexecutivi și independenți, întocmai ca în cazul societăților întreprinderi publice.

4.4. Desemnarea membrilor consiliului de administrație. Spre deosebire de societățile întreprinderi publice care urmează, în mod firesc, procedura standard de alegere a membrilor consiliului de administrație, așa cum este prevăzută de Legea nr. 31/1990 (desigur, ținând cont de toate considerațiile făcute până acum cu privire la reglementările speciale cuprinse în legea guvernantei corporative), în cazul regiilor autonome nu avem adunarea generală; prin urmare, membrii consiliului de administrație nu pot fi aleși într-o astfel de adunare. În regiile autonome, membrii consiliului de administrație se *numesc* de către autoritatea publică tutelară, cu precizarea că, în cazul reprezentantului Ministerului Finanțelor Publice, numirea acestuia se face la propunerea acestei instituții.

Desemnarea membrilor consiliului de administrație va fi făcută, ca și în cazul societăților întreprinderi publice, în baza unei evaluări sau *selecții* prealabile efectuate de o comisie organizată la nivelul autorității publice tutelare, iar în cazul reprezentantului Ministerului Finanțelor Publice de o comisie organizată la nivelul acestei instituții. Pentru desemnarea reprezentantului autorității publice tutelare și a celorlalți 1-5 administratori, autoritatea publică tutelară *poate* decide ca în procesul de selecție comisia să fie asistată sau ca selecția să fie efectuată de un expert independent, persoana fizică sau juridică specializată în recrutarea resurselor umane.

În cazul regiilor autonome cu un număr de peste 500 de angajați, selecția este efectuată în mod *obligatoriu* de un expert independent, persoană fizică sau juridică specializată în recrutarea resurselor umane, ale cărui servicii sunt contractate de autoritatea publică tutelară. Avem, așadar, aici, o deosebire evidentă față de societățile întreprinderi publice, unde obligația contractării unui expert independent era incidentă atunci când erau îndeplinite cumulativ două condiții, și anume, pe lângă condiția privind numărul de angajați (50), și condiția cifrei de afaceri (de 7.300.000 de euro).

În ceea ce privește *durata* mandatului membrilor consiliului de administrație, aceasta este stabilită prin actul de înființare și nu poate depăși, ca și în cazul societăților, 4 ani, fiind aplicabile, de asemenea, dispozițiile referitoare la reînnoirea mandatului, ca urmare a unui proces de evaluare.

În caz de vacanță a unuia sau a mai multor posturi de administrator al regiei autonome, autoritatea publică tutelară poate proceda la desemnarea unor administratori *provizorii*, până la finalizarea procedurii de selecție a administratorilor, potrivit legii guvernantei corporative.

Dacă vacanța determină scăderea numărului administratorilor sub minimumul legal, autoritatea publică tutelară numește administratori *provizorii* pentru completarea numărului minim legal de membri ai consiliului de administrație, până la finalizarea procedurii de selecție, potrivit legii speciale. În această situație, durata mandatului este de 4 luni, cu posibilitatea prelungirii, pentru motive temeinice, până la maximum 6 luni. În cazul în care procedura de selecție este suspendată sau anulată de instanța de judecată, mandatul administratorului provizoriu continuă până la numirea noului administrator.

4.5. Remunerația. În cazul regiilor autonome, cuantumul remunerației este stabilit și aprobat de autoritatea publică tutelară, spre deosebire de societăți, unde remunerația este stabilită și aprobată de adunarea generală. Componentele remunerației sunt, ca și în cazul societăților, cea *fixă* și, respectiv, cea *variabilă*, iar criteriile de calcul a celor două componente – diferențiate după cum vorbim despre administrator *executivi* sau *neexecutivi* – sunt similare cu cele despre care am vorbit la remunerația administratorilor societăților întreprinderi publice.

4.6. Atribuțiile consiliului de administrație și răspunderea administratorilor. Consiliul de administrație este însărcinat cu îndeplinirea tuturor actelor necesare și utile pentru realizarea obiectului de activitate al regiei autonome, având următoarele atribuții de bază:

- numește și revocă directorii și le stabilește remunerația, monitorizează și evaluează performanța directorilor;
- analizează și aprobă planul de administrare elaborat în colaborare cu directorii, în acord cu scrisoarea de așteptări și cu declarațiile de intenție;
- negociază indicatorii de performanță financiari și nefinanciari cu autoritatea publică tutelară, raportează lunar autorității publice tutelare modul de îndeplinire a acestor indicatori precum și alte date și informații de interes pentru autoritatea publică tutelară, la solicitarea acesteia;
- asigură integritatea și funcționalitatea sistemelor de raportare contabilă și financiară, precum și realizarea planificării financiare, verifică funcționarea sistemului de control intern sau managerial;
- întocmește raportul semestrial privind activitatea regiei autonome, pe care îl prezintă autorității publice tutelare;
- monitorizează și gestionează potențialele conflicte de interese de la nivelul organelor de administrare și conducere, supervizează sistemul de transparență și de comunicare;
- monitorizează eficacitatea practicilor de guvernanță corporativă ale regiei autonome.

Consiliul de administrație reprezintă regia autonomă în raporturile cu terții și în justiție; în lipsa unei stipulații contrare în actul de înființare, consiliul de administrație reprezintă regia prin *președintele* său.

Membrii consiliului de administrație își exercită mandatul cu prudența și diligența unui bun administrator, obligație care nu se consideră a fi încălcată dacă, în momentul luării unei decizii de afaceri, administratorul este în mod rezonabil îndreptățit să considere că acționează în interesul regiei autonome și pe baza unor informații adecvate (decizie de afaceri, în sensul legii, este orice decizie de a lua sau de a nu lua anumite măsuri cu privire la administrarea regiei autonome). Membrii consiliului de administrație își vor exercita mandatul cu loialitate, în interesul regiei autonome, nu vor divulga informațiile confidențiale și secretele comerciale ale regiei autonome la care au acces în calitate lor de administrator, interdicția revenindu-le chiar și după încetarea mandatului de administrator, conținutul și durata acestei interdicții fiind stipulată în contractul de mandat.

În exercitarea atribuțiilor, administratorii sunt obligați să evite apariția unor situații de conflict de interese sau care să le afecteze imparțialitatea în administrarea regiei autonome. Despre aceste situații am vorbit, de asemenea, în cazul societăților, astfel că le mai reluăm.

Administratorii sunt răspunzători de îndeplinirea tuturor obligațiilor prevăzute de lege și de actul de înființare. De asemenea, administratorii răspund pentru prejudiciile cauzate regiei autonome prin actele îndeplinite de directori, când dauna nu s-ar fi produs dacă ei ar fi exercitat supravegherea impusă de îndatoririle funcției lor. Administratorii sunt solidar răspunzători cu predecesorii lor imediați dacă, având cunoștință de neregulile săvârșite de aceștia, nu le comunică auditorilor interni și auditorului financiar și nici autorității publice tutelare. Răspunderea pentru actele săvârșite de un alt administrator sau pentru omisiuni nu se întinde însă și la administratorii care au făcut să se consemneze în registrul deciziilor consiliului de administrație împotrivirea lor și i-au încunoștințat despre aceasta, în scris, pe auditorii interni, auditorul financiar și autoritatea publică tutelară. Acțiunea în răspundere împotriva administratorilor este introdusă de autoritatea publică tutelară, prin conducătorul acesteia.

Evaluarea performanțelor regiilor autonome se va face de către autoritatea publică tutelară în condițiile aceluiași proceduri despre care am vorbit în cazul evaluării activității organelor de conducere ale societății.

4.7. Contractul de mandat. Contractul de mandat se încheie între autoritatea publică tutelară pe de-o parte și administratorii regiei autonome, pe de altă parte și are ca obiect administrarea regiei autonome, fiind anexă la actul administrativ de numire. Baza legală generală a contractului de mandat este reprezentată de Codul civil (nu și de Legea nr. 31/1990), iar baza legală specială o constituie legea guvernantei corporative.

Ca și în cazul societăților, contractul de mandat include, în anexă, indicatorii de performanță financiari și nefinanciari, negociați cu membrii consiliului de

administrație și aprobați de autoritatea publică tutelară. În contractul de mandat se prevăd în mod obligatoriu obiective cuantificabile privind:

- reducerea obligațiilor restante,
- modul de gestionare a creanțelor și recuperarea lor,
- îmbunătățirea rezultatelor financiare, realizarea planului de investiții și asigurarea cu cash-flow a activității desfășurate.

Forma și clauzele contractului de mandat se stabilesc de către autoritatea publică tutelară cu avizul Ministerului Finanțelor Publice, însă trebuie avute în vedere și clauzele obligatorii ale acestuia, așa cum sunt stipulate în Anexa nr. 1 b) a H.G. nr. 722/2016⁴.

4.8. Revocarea administratorilor. Membrii consiliului de administrație pot fi revocați conform legii, în condițiile stabilite în contractul de mandat, cu precizarea că, în cazul în care revocarea survine fără justă cauză, administratorul este îndreptățit la plata unor daune-interese, potrivit prevederilor din contractul de mandat.

4.9. Planul de administrare. Sunt aplicabile, în principiu, aceleași dispoziții și reguli referitoare la elaborarea planului de administrare, cu cele două componente – *de administrare*, întocmită de consiliul de administrație, respectiv, *de management*, întocmită de directori. Planul de administrare în integralitatea lui va fi analizat și aprobat tot de consiliul de administrație (ca și în cazul societăților), cu singura deosebire că indicatorii de performanță financiari și nefinanciari rezultați din planul de administrare se negociază direct cu autoritatea publică tutelară (și nu prin intermediul adunării generale a acționarilor), cu care se poartă, de altfel, și rundele de negocieri ale indicatorilor de performanță.

4.10. Directorii regiei autonome. Regia autonomă poate fi condusă de unul sau mai mulți directori, dacă acest lucru este permis prin actul de înființare sau, ulterior înființării, prin decizie a autorității publice tutelare. Directorii vor fi numiți de consiliul de administrație, fie din rândul membrilor consiliului, fie din afara consiliului, în toate cazurile fiind necesară respectarea procedurii de *selecție* prevăzută de lege și în cazul administratorilor. Și în acest caz există obligația publicării anunțului în cel puțin două ziare economice și/sau financiare de largă răspândire și pe pagina de internet a întreprinderii publice (sub sancțiunea aplicării unei amenzi contravenționale), conținutul anunțului fiind similar cu cel prevăzut de lege pentru selecția directorilor societăților. După desemnare, lista directorilor, precum și CV-urile acestora se publică, prin grija președintelui consiliului de administrație, pe pagina de internet a regiei autonome pe întreaga durată a mandatului

⁴ A se vedea prima parte, publicată în numărul anterior al revistei, unde am expus, pe larg, conținutul contractului de mandat, în forma aprobată prin hotărâre de guvern.

acestora. Directorii regiei autonome vor fi remunerați după aceleași criterii despre care am mai vorbit, însă nu trebuie să uităm că remunerația directorului este *unica* formă de remunerație pentru directorii care îndeplinesc și calitatea de administratori.

Se menține și interdicția cumulului președinte CA / director general, în sensul că, în cazul delegării atribuțiilor de conducere către director / directori, președintele consiliului de administrație *nu* poate fi numit și director general al regiei autonome. În plus, dacă atribuțiile de conducere au fost delegate directorilor, competența de reprezentare a regiei autonome aparține directorului general.

Regia autonomă, prin consiliul de administrație, încheie contracte de mandat cu directorii, acesta reprezentând acordul de voințe între regia autonomă, reprezentată de consiliul de administrație, și directorul general sau directorii regiei autonome; contractul va include în anexă și indicatorii de performanță financiari și nefinanciari, aprobați de consiliul de administrație.

Directorii sunt responsabili cu luarea tuturor măsurilor aferente conducerii regiei autonome, în limitele obiectului de activitate al acesteia și cu respectarea competențelor exclusive rezervate de lege consiliului de administrație. Trimestrial, directorii vor întocmi un raport cu privire la activitatea de conducere executivă și cu privire la evoluția regiei, care va fi comunicat consiliului de administrație, iar anual, un raport cu privire la remunerații și alte avantaje acordate administratorilor și directorilor, pe care îl prezintă autorității publice tutelare.

Directorii pot fi revocați de către consiliul de administrație, conform legii, în condițiile stabilite în contractul de mandat; în cazul în care revocarea survine fără justă cauză, directorul este îndreptățit la plata unor daune-interese, potrivit contractului de mandat.

Acțiunea în răspundere împotriva directorilor este introdusă de consiliul de administrație al regiei autonome.